

LBRIS

We know
books

FREDERICK KEMPE

BERLIN 1961

KENNEDY, HRUȘCIOV
ȘI CEL MAI PERICULOS LOC DIN LUME

CUPRINS

Cuvânt-înainte	9
Introducere	13
I. Jucătorii	27
Capitolul 1. Hrușcirov: Un comunist grăbit	29
Capitolul 2. Hrușcirov: Criza Berlinului în desfășurare	49
Capitolul 3. Kennedy: Educația unui președinte	85
Capitolul 4. Kennedy: O primă greșeală	113
Capitolul 5. Ulbricht și Adenauer: Alianțe agitate	133
Capitolul 6. Ulbricht și Adenauer: Buturuga mică răstoarnă carul mare	161
II. Amenințarea furtunii	177
Capitolul 7. Primăvară pentru Hrușcirov	179
Capitolul 8. Ora amatorilor	209
Capitolul 9. O diplomație primejdioasă	243
Capitolul 10. Viena: Băiețelul albastru îl întâlnește pe Al Capone	273
Capitolul 11. Viena: Amenințarea războiului	307
Capitolul 12. O vară furioasă	341
III. Confruntarea	365
Capitolul 13. „Marele loc de încercare“	367
Capitolul 14. Zidul: Instalarea capcanei	403
Capitolul 15. Zidul: Zile de disperare	449
Capitolul 16. Întoarcerea unui erou	489

Capitolul 17. Pocher nuclear	515
Capitolul 18. Confrontare la punctul de control Charlie ...	551
Epilog	591
Mulțumiri	615
Note	619
Bibliografie	677
Index	695

CUVÂNT-ÎNAINTE

de Brent Scowcroft, general

Istoricii au analizat Criza Rachetelor din Cuba din 1962 mult mai profund decât Criza Berlinului, care izbucnise cu un an înainte. În ciuda atenției acordate Cubei, ceea ce s-a petrecut la Berlin a influențat în mod mult mai hotărâtor epoca dintre sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, în 1945, și unificarea Germaniei și destrămarea Uniunii Sovietice, în 1990, respectiv 1991. Ridicarea Zidului Berlinului, în august 1961, a ancorat Războiul Rece în ostilitatea tacită care va persista încă trei decenii, făcându-ne să rămânem închistați în obiceiuri, proceduri și suspiciuni care aveau să se stingă doar odată cu căderea aceluiași zid, la 9 noiembrie 1989.

În plus, prima criză a evidențiat o tensiune deosebită. Potrivit lui William Kaufman, un strateg al administrației Kennedy de la Pentagon, care a lucrat atât la soluționarea crizei berlineze, cât și a celei cubaneze, „Berlinul a reprezentat cel mai grav moment din Războiul Rece. Deși am fost profund implicat în Criza Rachetelor din Cuba, personal, am considerat că înfruntarea berlineză, îndeosebi după ridicarea zidului, unde tancurile sovietice și cele americane s-au aflat practic față în față, cu tunurile pregătite de tragere, a fost o situație mai periculoasă. La câteva zile de la izbucnirea crizei cubaneze, am avut indicii clare că rușii nu aveau intenția de a ne împinge până în pragul unui război... În cazul crizei berlineze, nu am avut aceeași senzație“.

Contribuția lui Fred Kempe la o înțelegere crucială a acelei perioade constă în combinarea stilului jurnalistic al reportajului de la fața locului, a aptitudinilor analitice ale unui specialist în științe politice și în utilizarea, ca un adevărat istoric, a unor documente americane, sovietice și germane desecretizate pentru

CAPITOLUL 1

HRUȘCIOV:
UN COMUNIST GRĂBIT

Avem treizeci de rachete nucleare îndreptate spre Franța, mai mult decât suficiente pentru a distruge acea țară. Am rezervat câte cincizeci pentru Germania de Vest și Marea Britanie.

Premierul Hrușcirov către ambasadorul L.E. Thompson Jr.,
1 ianuarie 1960

Indiferent cât de bun a fost anul trecut, noul an va fi și mai bun... Cred că nimeni nu-mi va reproșa dacă afirm că acordăm o mare importanță îmbunătățirii relațiilor noastre cu SUA... Sperăm că noul președinte va fi ca o adiere proaspătă care să alunge aerul stătut dintre SUA și URSS.

Hrușcirov, un an mai târziu, în discursul de Anul Nou,
1 ianuarie 1961

Kremlin, Moscova**Ajunul Anului Nou, 31 decembrie 1960**

Mai erau doar câteva minute până la miezul nopții, iar Nikita Hrușcirov avea motive serioase să se simtă ușurat că anul 1960 era pe sfârșite. În timp ce se uita la cei două mii de invitați de Anul Nou,

reuniți sub tavanul boltit și impunător al Sălii Sfântul Gheorghe de la Kremlin, avea motive și mai mari de îngrijorare privind anul care începea. În vreme ce afară viscolul așternea un strat gros de nea peste Piața Roșie și mausoleul unde se aflau predecesorii lui mumi-fiați – Lenin și Stalin –, Hrușcirov recunoștea că poziția URSS în lume și locul său în istorie, precum și, mai concret, supraviețuirea lui politică, depindeau de felul în care reușea să gestioneze avalanșa de provocări care îl asedia.

Pe plan intern, Hrușcirov se confrunta cu cel de-al doilea an de recoltă foarte slabă. Cu doi ani înainte, inaugurase cu mare fast un program extrem de ambițios pentru a depăși nivelul de trai al SUA până în anul 1970 și, cu toate acestea, abia dacă reușise să asigure strictul necesar poporului său. În cadrul unei vizite de lucru prin țară, văzuse lipsuri aproape peste tot, în privința locuințelor, dar și a unor alimente de bază, precum untul, carnea, laptele și ouăle. Consilierii îi spuneau că se contura tot mai clar posibilitatea izbucnirii unei revolte a muncitorilor, similare celei din Ungaria, pe care, în 1956, se văzuse silit să o înăbușe cu ajutorul tancurilor sovietice.

Pe plan extern, politica sa de coexistență pașnică cu Occidentul, care constituia o ruptură clară față de teoria confruntării inevitabile, promovată de Stalin, se năruise când o rachetă sovietică doborâse un avion-spion Lockheed U-2 în luna mai a anului precedent. Câteva zile după aceea, Hrușcirov a declanșat eșecul întâlnirii la vârf de la Paris cu președintele Dwight D. Eisenhower și aliații săi din război, după ce nu a primit scuze publice din partea SUA pentru pătrunderea ilegală a avionului-spion în spațiul aerian al Uniunii Sovietice. Prezentând incidentul drept o dovadă a eșecului lui Hrușcirov în calitate de lider politic, nostalgicii staliniști din cadrul Partidului Comunist Sovietic și China lui Mao Zedong își ascuțeau cuțitele, pregătindu-se pentru cel de-al XXII-lea Congres al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. După ce se slujise chiar el de aceste întruniri pentru a scăpa de adversari, Hrușcirov făcuse planuri pentru 1961 în scopul de a împiedica o catastrofă la acest congres.

Ținând seama de acest context istoric, nimic nu-l amenința pe Hrușcirov mai mult decât situația care se deteriora încontinuu în Berlinul divizat. Criticii lui se plângeau că lăsa cea mai primejdioasă rană a lumii să se agraveze. Berlinul de Est pierdea refugiați în favoarea Occidentului într-un ritm alarmant. Acești fugari făceau parte din rândul celor mai capabili și mai motivați intelectuali, industriași, fermieri, medici și profesori. Lui Hrușcirov îi plăcea să numească Berlinul testiculele Occidentului, punctul sensibil pe care îl putea lovi când dorea pentru ca Statele Unite să se strâmbe de durere. Cu toate acestea, o metaforă mai sugestivă era că Berlinul devenise pentru el și pentru blocul sovietic călcâiul lui Ahile, locul cel mai vulnerabil al comunismului.

Totuși, Hrușcirov nu a lăsat să se întrevadă nici unul dintre aceste motive de îngrijorare când s-a adresat mulțimii strânse pentru sărbătorirea Anului Nou, între care se numărau cosmonauți, balerine, artiști, aparaticci și ambasadori, cu toții scăldați în lumina orbitoare a celor șase candelabre masive din bronz și a celor trei mii de lămpi electrice din sală. Pentru acei oameni, o invitație în sine la recepția dată de liderul sovietic reprezenta o confirmare a poziției lor sociale. Totuși, ei așteptau acum cu o emoție mai mare decât de obicei, pentru că John F. Kennedy avea să se instaleze la Casa Albă peste mai puțin de trei săptămâni. Cu toții știau că discursul tradițional de Anul Nou al liderului sovietic avea să stabilească atmosfera în care aveau să se desfășoare relațiile sovieto-americane.

Pe măsură ce în Turnul Spasski, datând din secolul al XVI-lea, ceasul Kuranti număra secunde pentru ca la miezul nopții să-și dezlănțuie dangătele răsunătoare în Piața Roșie, Hrușcirov reușea să încingă spiritele în Sala Sfântul Gheorghe. A strâns mâna cu unii oaspeți și i-a îmbrățișat pe alții, costumul lui strâmt de culoare gri fiind gata din clipă în clipă să plesnească la cusături. Dovedea aceeași energie care îl adusese la putere pornind de la condiția de țăran născut în Kalinovka, un sat rusesc situat în apropiere de granița cu Ucraina, trecând prin revoluție, război civil, epurările demente ale lui Stalin, războiul mondial și lupta pentru putere

de după moartea lui Stalin. Preluarea puterii de către comuniști le oferise multor ruși cu origini modeste posibilități noi, dar nimeni nu răzbiase cu atâta iscusință și nu se ridicase la fel de sus ca Nikita Sergheevici Hrușciiov.

Având în vedere capacitatea crescândă de a lansa proiectile cu focoașe nucleare împotriva Occidentului, pentru serviciile de informații americane descifrarea structurii psihologice a lui Hrușciiov devenise o preocupare stringentă. În 1960, CIA alcătuiuse o echipă de aproape douăzeci de experți – medici interniști, psihiatri și psihologi – pentru a-l examina pe conducătorul sovietic prin intermediul filmelor, al dosarelor de informații și al relatărilor personale. Grupul a mers până într-acolo încât a analizat fotografii mărite înfățișând arterele lui Hrușciiov pentru a evalua zvonurile potrivit cărora acestea se întăriseră, dând naștere hipertensiunii arteriale. În cadrul unui raport ultrasecret – care mai apoi va ajunge pe masa președintelui Kennedy – se susținea că, în ciuda dispoziției mereu schimbătoare, a depresiilor și a excelselor bahice (despre care aceștia anunțau că în ultima vreme erau mult mai rare, problema fiind mai bine ținută sub control), liderul sovietic prezenta în mod consecvent un comportament pe care ei l-au numit „oportunism optimist cronic”. Ei au ajuns la concluzia că Hrușciiov era mai curând un activist pasionat decât, așa cum se socotise până atunci, un comunist machiavelic, ca Stalin.

Un alt profil psihologic ultrasecret, pregătit de CIA pentru administrația următoare, remarca „inventivitatea, cutezanța, un remarcabil simț al momentelor politice importante și cabotinismul” lui Hrușciiov. Acest lucru îl prevenea pe proaspăt alesul Kennedy că dincolo de comportamentul adesea histrionic al acelui bărbat scund și greoi se ascundeau „o inteligență nativă ascuțită, o minte agilă, determinare, ambiție și cruzime”.

CIA nu preciza în raport că Hrușciiov socotea că influențase alegerea lui Kennedy, iar acum dorea să fie răsplătit pentru asta. El se lăuda în fața tovarășilor săi că reușise să încline balanța într-una dintre cele mai strânse curse prezidențiale din istoria Americii,

prin faptul că, în plină campanie electorală, refuzase solicitările republicanilor de a-i elibera pe cei trei piloți americani – Francis Gary Powers, pilotul avionului U-2 doborât, și doi membri ai echipajului unui avion de recunoaștere RB-47, doborâți de sovietici două luni mai târziu deasupra Mării Barents. Acum se ocupa nerăbdător, pe numeroase căi, să stabilească rapid o întâlnire la vârf cu Kennedy, în speranța că va rezolva problema Berlinului.

În cursul acelei campanii, instrucțiunile liderului sovietic date înaltelor oficialități din țara sa fuseseră clare, privind atât dorința lui de a-l vedea câștigător pe Kennedy, cât și dezgustul pe care îl manifesta față de anticomunistul Richard Nixon care, ca vicepreședinte al lui Eisenhower, îl umilise la Moscova în timpul așa-numitei „Dezbateri din Bucătărie” (*Kitchen Debate*), o discuție improvizată privind avantajele relative ale celor două sisteme pe care le reprezentau. „Putem influența chiar și alegerile prezidențiale din SUA!” le spusese el tovarășilor lui. „Nu i-am oferit niciodată un astfel de dar lui Nixon.”

După alegeri, Hrușciiov a susținut că refuzând să îi elibereze pe piloți, îl făcuse pe Nixon să piardă cele câteva sute de mii de voturi de care acesta ar fi avut nevoie pentru a ieși învingător. La doar zece minute de mers pe jos de la Kremlin, unde se sărbătorea noul an, ca o dovadă a manipulărilor electorale ale lui Hrușciiov, prizonierii americani lăncezeau în închisoarea KGB-istă, Lubianka, unde liderul sovietic îi ținea drept pioni politici care să fie folosiți ca monedă de schimb la momentul oportun.

În timp ce se desfășura numărătoarea inversă până la momentul discursului său de Anul Nou, mai curând ca un politician populist decât ca un dictator comunist, Hrușciiov făcea o baie de mulțime. Deși avea încă un aer tineresc și viguros, Hrușciiov îmbătrânise prematur, ca mulți alți ruși, și, în urma unei boli grave, încărunțise de la vârsta de douăzeci și doi de ani. În timp ce glumea cu tovarășii lui, își arunca deseori capul aproape chel pe spate și izbucnea în râs la una dintre anecdotele pe care le spunea, arătându-și, fără să-și dea seama, dinții stricați și strungăreața,

precum și cei doi dinți bicuspidi înveliți în aur. Părul cărunt, tuns foarte scurt, încadra fața rotundă și vioaie, pe care avea trei alunițe mari și o cicatrice sub nasul borcănat, iar obrații îi erau roșii, cu riduri adânci, și ochii negri, sfredelitori. Flutura din mâini și rostea propoziții scurte într-un staccato pronunțat, cu o voce nazală, ascuțită și puternică.

Îi recunoștea pe mulți după fețe și se interesa de copiii tovarășilor lui, pe care îi știa pe nume: „Ce mai face micuța Tatiana? Cum îi merge micului Ivan?”

Având în vedere scopul pe care și-l propusese în acea noapte, Hrușciiov s-a arătat dezamăgit de faptul că în mulțimea din sală nu se găsea cel mai important american din Moscova, ambasadorul Llewellyn „Tommy” Thompson, cu care rămăsese apropiat, în ciuda declinului înregistrat de relațiile americano-sovietice. Jane, soția ambasadorului, s-a scuzat în numele soțului ei spunându-i lui Hrușciiov că rămăsese acasă din cauza unei crize de ulcer. Pe de altă parte, era adevărat că ambasadorul suferea încă după întâlnirea cu liderul sovietic la precedenta sărbătorire a Anului Nou când, aflat sub influența băuturilor alcoolice, Hrușciiov fusese cât pe ce să declanșeze cel de-al Treilea Război Mondial din cauza Berlinului.

Era ora două dimineața când Hrușciiov, amețit de alcool, i-a condus pe Thompson, pe soția acestuia, pe ambasadorul Franței și pe liderul Partidului Comunist Italian într-o anticameră nou construită a Sălii Sfântul Gheorghe, decorată în chip straniu cu o fântână arteziană în care se găseau pietricele colorate, din plastic. Hrușciiov s-a răstit la Thompson, spunând că va face Occidentul să plătească dacă acesta nu îi satisfăcea cererea de încheiere a unei înțelegeri privind Berlinul, în care să se prevadă retragerea trupelor aliate. „Avem treizeci de rachete nucleare îndreptate spre Franța, mai mult decât suficiente pentru a distruge țara”, a spus el, înclinând din cap spre ambasadorul francez. Pentru a fi mai convingător, a adăugat că păstra și câte cincizeci de rachete pentru Germania de Vest și Marea Britanie.

Într-o încercare forțată de a mai destinde puțin atmosfera, Jane Thompson întrebase câte rachete rezervase Hrușciiov pentru Unchiul Sam. „Asta e secret”, spusese Hrușciiov cu un zâmbet malițios.

Încercând să salveze situația care amenința să degenereze, Thompson a propus un toast pentru viitorul summit de la Paris cu Eisenhower, exprimându-și speranța că relațiile bilaterale se vor îmbunătăți. Cu toate acestea, liderul sovietic și-a dus și mai departe amenințările, spunând că va renunța la angajamentul luat față de Eisenhower, cum că se va abține de la orice intervenție unilaterală privind Berlinul înaintea summitului de la Paris. Thompson a reușit să pună capăt discuției purtate în aburi de votcă abia la ora șase dimineața, când a plecat conștient că relațiile dintre cele două superputeri vor depinde de incapacitatea lui Hrușciiov de a-și mai aminti ulterior ce spusese în cursul acelei nopți.

Thompson trimisese o telegramă codificată către președintele Eisenhower și către secretarul de stat Christian Herter în aceeași dimineață, relatând afirmațiile făcute de Hrușciiov, declarând în același timp că ele nu trebuie „luate *ad litteram*”, având în vedere starea de ebrietate a liderului sovietic. El a explicat că sovieticul dorește doar „să ne facă pe noi să fim conștienți de gravitatea” situației de la Berlin.

Un an mai târziu, când Thompson rămăsese acasă, Hrușciiov era mai treaz și într-o dispoziție mai generoasă când ceasul a bătut de miezul nopții. După ce clopotele au întâmpinat sosirea anului 1961, iar luminile bradului de Anul Nou din Sala Sfântul Gheorghe, înalt de doisprezece metri, s-au aprins, Hrușciiov a ridicat paharul și a ținut un toast care va fi interpretat drept o directivă doctrinară de către liderii de partide și reprodus în telegrame diplomatice în toată lumea.

„Un An Nou fericit, tovarăși, un An Nou fericit! Indiferent cât de bun a fost anul dinainte, noul an va fi și mai bun!”

Cei prezenți în sală au ovaționat, s-au îmbrățișat și s-au sărutat.

Potrivit obiceiului, Hrușciiov a toastat în cinstea poporului muncitor, a țăranilor, intelectualilor, conceptelor marxist-leniniste

și a coexistenței pașnice între popoarele lumii. Pe un ton conciliant, a spus: „Noi considerăm că sistemul socialist este superior, dar nu vom încerca niciodată să îl impunem altor state”.

Participanții au rămas tăcuți când Hrușcirov a vorbit despre Kennedy.

„Dragi tovarăși! Prieteni! Domnilor!”, a spus Hrușcirov. „Uniunea Sovietică face toate eforturile pentru a avea legături prietenești cu toate popoarele. Cred că nimeni nu-mi va reproșa dacă afirm că acordăm o mare importanță îmbunătățirii relațiilor noastre cu Statele Unite, deoarece ele contribuie considerabil la modelarea relațiilor cu alte națiuni. Noi am dori să credem că Statele Unite năzuiesc către același obiectiv. Sperăm că noul președinte va fi ca o adiere proaspătă care să alunge aerul stătut dintre SUA și URSS.”

Omul care cu un an în urmă număraseră bombele atomice pe care le va lansa asupra Occidentului adopta acum o postură de pacifcător. „În timpul campaniei electorale”, a spus Hrușcirov către cei din sală, „domnul Kennedy a afirmat că, dacă ar fi fost președinte, și-ar fi exprimat regretele față de Uniunea Sovietică” pentru faptul că se trimiseseră avioane-spion care survolaseră teritoriul sovietic. Hrușcirov a mai spus că și el voia să dea uitării „acest episod lamentabil” și să nu mai facă referire la el... „Credem că votându-l pe domnul Kennedy, și nu pe domnul Nixon, poporul american va dezaproba politica Războiului Rece, care duce la înrăutățirea relațiilor internaționale.”

Hrușcirov a ridicat paharul pe care îl umpluse din nou.

„Pentru coexistența pașnică între națiuni!”

Urale.

„Pentru prietenie și coexistență pașnică între toate popoarele!”

Urale tunătoare. Alte îmbrățișări.

Hrușcirov își alesese limbajul în mod deliberat. Folosirea repetată a expresiei „coexistență pașnică” reprezenta o declarație de intenție către Kennedy și, în același timp, un mesaj hotărât către

rivalii lui comuniști. Recunoscând limitele economice ale Uniunii Sovietice și noile amenințări nucleare, în faimoasa lui cuvântare secretă de la al XX-lea Congres al Partidului Comunist, Hrușcirov a introdus ideea nouă potrivit căreia statele comuniste puteau coexista pașnic și concura cu statele capitaliste. Adversarii lui însă se pronunțau în favoarea revenirii la ideile mai agresive ale lui Stalin privind revoluția mondială și pregătirile mai active pentru război.

La începutul anului 1961, fantoma lui Stalin periclita poziția lui Hrușcirov mult mai grav decât orice amenințare venită dinspre Occident. După moartea lui în 1953, moștenirea lăsată lui Hrușcirov fusese o Uniune Sovietică disfuncțională, cu o populație de 209 milioane de locuitori cu zeci de naționalități și un teritoriu care se întindea pe o șesime din suprafața Pământului. Bătăliile purtate în cel de-al Doilea Război Mondial duseseră la pierderea unei treimi din avuția țării, la moartea a 27 de milioane de oameni și la distrugerea a 17 000 de orașe și 70 000 de sate sovietice. În aceste cifre nu sunt cuprinși milioanele de oameni uciși anterior de Stalin prin foametea organizată și prin epurările lui paranoice.

Hrușcirov îl acuza pe Stalin de faptul că declanșase un Război Rece inutil și costisitor înainte ca Uniunea Sovietică să fi reușit reconstrucția după devastările suferite în război. Îl condamna cu precădere pentru blocada nereușită a Berlinului în 1948, când dictatorul subestimase determinarea americanilor și capacitatea sovieticilor într-un moment în care Statele Unite încă dețineau monopolul asupra armei nucleare. Rezultatul fusese că Occidentul spărsese embargoul, apoi înființase NATO în 1949 și crease în același an o Germanie Occidentală. Iar la toate acestea se adăuga hotărârea americanilor de a se pregăti pentru o ședere mai îndelungată în Europa. Uniunea Sovietică plătise un preț usturător, deoarece, după părerea lui Hrușcirov, Stalin „nu a anticipat toate consecințele”.

După ce îi întinsese ramura de măsline lui Kennedy prin discursul său de Anul Nou, rămas încă treaz, la ora două dimineața, Hrușcirov l-a luat deoparte pe ambasadorul vest-german, Hans

Kroll, pentru o discuție între patru ochi. Pentru Hrușcirov, după Thompson, germanul în vârstă de șaizeci și doi de ani era cel de-al doilea ambasador ca importanță. Dar cei doi erau mult mai apropiați decât era Hrușcirov cu trimisul american, deoarece îi legau cursivitatea în limba rusă a lui Kroll și convingerea acestuia, destul de obișnuită pentru germanii din generația lui, că țara sa era mai strâns legată de Moscova decât de Statele Unite din punct de vedere cultural, istoric și, probabil, chiar politic.

Însoțit de adjunctul prim-ministrului, Anastas Mikoian, și de Aleksei Kosîghin, membru al Prezidiului, Hrușcirov și Kroll s-au retras în aceeași ciudată anticameră în care liderul sovietic îl amenințase pe Thompson în anul precedent. Tot atunci, Kroll ieșise val-vârtej din sala în care se sărbătorea Anul Nou, în semn de protest, după ce liderul sovietic profitase de toast ca să condamne Germania de Vest pentru „revanșism și militarism“.

De astă dată, totuși, Hrușcirov era într-o dispoziție seducătoare și i-a cerut unui chelner să-l servească pe invitatul său cu șampanie din Crimeea. Gustând doar din paharul cu vin roșu din Armenia, liderul sovietic i-a explicat lui Kroll că, la recomandarea medicului său, nu mai bea votcă sau alte băuturi tari. Kroll savura astfel de discuții personale cu Hrușcirov care, în asemenea momente, obișnuia să îl invite să stea mai aproape de el și îi vorbea cu voce joasă pentru a sublinia și mai mult apropierea dintre ei.

Kroll se născuse cu patru ani mai târziu decât Hrușcirov, în orașul Deutsch Peikar, pe atunci în Prusia, dar care avea să fie cedat Poloniei în 1922. Învățase limba rusă în copilărie, când mergea la pescuit pe râul care despărțea imperiile german și țarist. Intrase în diplomatie în anii 1920, când, după Primul Război Mondial, Germania și noua Uniune Sovietică, pe atunci două dintre cele mai hulite țări din lume, au încheiat acordul de la Rapallo, prin care au renunțat la izolarea lor diplomatică și au format o axă antioccidentală și împotriva Tratatului de la Versailles.

După părerea lui Kroll, ostilitățile din Europa puteau fi domo- lite doar printr-un eventual acord care să îngăduie Germaniei

de Vest și Uniunii Sovietice – „cele mai puternice țări din Europa” – să întrețină relații mai amiabile. El acționase în acest sens pe vremea când condusesse Departamentul de comerț Est-Vest din cadrul Ministerului Economiei, în 1952, și când Germania de Vest avea o existență de numai trei ani. Convingerile îl făcuseră să intre frecvent în conflict cu Statele Unite, care păstrau o atitudine circumspectă, socotind că o relație prea amicală ar putea deschide calea către o Germanie de Vest neutră.

Hrușcirov i-a mulțumit lui Kroll pentru ajutorul acordat în toamna anului precedent, când îl determinase pe cancelarul vest-german Konrad Adenauer să aprobe noi acorduri economice cu lumea comunistă, inclusiv reînnoirea acordului comercial cu Germania de Est, care fusese întrerupt cu câteva luni înainte. Deși Germania răsăriteană era clientă a sovieticilor, Hrușcirov socotea că Germania de Vest prezenta o importanță mult mai mare pentru economia sovietică, datorită accesului pe care i-l oferea la mașinării moderne, tehnologie și împrumuturi în valută forte.

De aceea, liderul sovietic a ridicat paharul ca să toasteze în cinstea remarcabilei reconstrucții reușite de Republica Federală Germania după război. Hrușcirov i-a mai spus lui Kroll că spera ca Adenauer să se folosească de forța economică crescândă și de independența mai mare față de SUA pentru a se distanța de Washington și astfel să îmbunătățească relațiile cu sovieticii.

Kosîghin l-a rugat apoi pe Kroll să îi acorde permisiunea de a ține propriul său toast, lucru pe care ambasadorul i l-a îngăduit. „Pentru noi, sunteți ambasadorul tuturor germanilor”, a spus el, însușindu-și astfel părerea lui Hrușcirov, care socotea că pentru Uniunea Sovietică ar fi fost mult mai bine dacă vest-germanii, cu resursele lor, le-ar fi devenit aliați în locul est-germanilor care ajunseseră o povară prin pretențiile lor constante și prin bunurile de calitate slabă.

Apoi Hrușcirov a strecurat printre vorbele dulci și o amenințare. „Problema germană trebuie rezolvată în 1961”, i-a spus el lui Kroll. Liderul sovietic a mai zis că își pierduse răbdarea față de refuzul Statelor Unite de a negocia o schimbare a statutului Berlinului într-un